

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

งานส่งเสริมการเกษตร นับเป็นงานที่มีความสำคัญในการพัฒนาการเกษตรของประเทศไทย การดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายจะต้องอาศัยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เนื่องจากเป็นผู้มีความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่นักวิชาการได้ศึกษาค้นคว้าวิจัยถ่ายทอดสู่เกษตรกรโดยตรง การปฏิบัติงานส่งเสริมให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น วิชา (2531:1) กล่าวว่าขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรว่า มีความรู้ความสามารถมากน้อยเพียงใด ซึ่งการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรที่ประสบผลสำเร็จเนื่องมาจาก 1) การศึกษาจากสถาบันที่มีหลักสูตรการศึกษาที่ดี 2) การฝึกอบรมระหว่างปฏิบัติงานสม่ำเสมอ และ 3) การรู้ถึงความต้องการในการเรียนรู้ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

การถ่ายทอดนวัตกรรมไปสู่เกษตรกรนั้น พงษ์ศักดิ์ (2527:112) กล่าวว่าปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การถ่ายทอดนวัตกรรมประสบผลสำเร็จก็คือ การเลือกใช้สื่อที่เหมาะสม เพื่อเกษตรกรได้ใช้ใส่ตัวสัมผัสมากขึ้น และนำไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม พร้อมทั้งนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

การสื่อสารการเกษตรได้มีการพัฒนาก้าวหน้ามากขึ้น โสตทัศนูปกรณ์ต่างๆ ก็มีมากมายหลายชนิด ที่จะเลือกใช้มาประกอบการถ่ายทอดเทคโนโลยีไปสู่เกษตรกร การเลือกใช้ให้มีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นจะต้องทราบถึงความต้องการของบุคคลที่จะใช้สื่อ เพราะความต้องการของแต่ละบุคคลนั้นมีความต้องการที่แตกต่างกันและความต้องการของบุคคลเป็นแรงผลักดันให้คนทำงานหรือทำมีกำลังใจในการทำงาน ถ้าทราบความต้องการของบุคคลที่ใช้สื่อหรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรแล้ว ผู้บริหารจะสามารถนำไปประยุกต์ปรับใช้สื่อให้ตรงกับความต้องการของเจ้าหน้าที่ เพื่อให้การทำงานให้เกิดประสิทธิภาพ ดังนั้นในการถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่เกษตรกร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจึงต้องมีความต้องการที่จะใช้สื่อหรือ โสตทัศนูปกรณ์ในการสื่อสารที่แตกต่างกันออกไปแล้วแต่สภาพการณ์และความรู้ความสามารถในการใช้สื่อของตัวเจ้าหน้าที่เอง

ปัจจุบันกระทรวงการเกษตรและสหกรณ์ ได้จัดทำ “โครงการเพิ่มศักยภาพชุมชนการเกษตร” ขึ้น มุ่งเน้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ควบคู่กับการพัฒนา เพื่อให้เกษตรกรใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน อาทิ ดิน น้ำ ภูมิปัญญาชาวบ้าน ฯลฯ อย่างมีประสิทธิภาพ มีการจัดตั้งศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการเกษตรประจำตำบล เพื่อเป็นศูนย์บริการแลกเปลี่ยนเผยแพร่ข่าวสารข้อมูล ความรู้ และเทคโนโลยีด้านการเกษตร ให้เกษตรกรมีส่วนร่วมและดำเนินกิจกรรมการทดสอบเทคโนโลยีชุมชน การสาธิตเบื้องต้นแบบเชิงผสมผสานกิจกรรมการเกษตร และการสาธิตการนำร่องเชิงการผลิตทางการเกษตรเฉพาะด้าน พร้อมทั้งสร้างชุมชนเครือข่ายพัฒนาการเกษตร ให้สามารถนำไปปรับใช้ในไร่นาได้อย่างเหมาะสม อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาการเกษตรการเชื่อมโยงการปฏิบัติงานระหว่างเจ้าหน้าที่ภาครัฐ องค์กร แกนนำกลุ่มอาชีพ และหน่วยงานต่างๆ ในลักษณะบูรณาการและสอดคล้องประสานกัน อันเป็นปัจจัยสำคัญผลักดันศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็ง และพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่ สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการ กรมพัฒนาที่ดิน กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมประมง กรมปศุสัตว์ กรมป่าไม้ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร โดยให้ทุกหน่วยงานเข้าไปทำงานในพื้นที่โดยผ่านศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเพื่อจะให้เป็นศูนย์กลางในการรับและการถ่ายทอดเทคโนโลยีในทุก ๆ ด้าน แบบเบ็ดเสร็จ (One stop service) พร้อมทั้งจัดการระดมบุคลากรและงบประมาณลงไปสนับสนุนในพื้นที่ในลักษณะบูรณาการ เพื่อให้เกษตรกรสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติ และสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือน ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวนี้จะสามารถลดปัญหาการซ้ำซ้อนในการทำงานของภาคราชการ ลดความจำเป็นในการแจกจ่ายปัจจัยการผลิตแก่เกษตรกร นอกจากนี้ยังสามารถตอบสนองความต้องการของเกษตรกรครบทุกด้าน

เนื่องจากในปัจจุบันเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดอุดรธานีจำเป็นต้องใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมเพิ่มขึ้น และสื่อต่าง ๆ ก็เริ่มมีบทบาทกับเจ้าหน้าที่และเกษตรกรโดยตรง พร้อมทั้งมีปัญหาต่างๆ เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นสื่อที่มีใช้อยู่ในปัจจุบันค่อนข้างมาก สื่อบางตัวเจ้าหน้าที่ไม่เคยใช้ และสื่อบางสื่อเจ้าหน้าที่ใช้แล้วไม่ได้ประสิทธิภาพเท่าที่ควร ดังนั้นในการวางแผนแก้ไขปัญหของการใช้สื่อ และวางแผนการใช้สื่อให้ตรงกับความต้องการของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จำเป็นต้องพิจารณาและวิเคราะห์ความต้องการใช้สื่อของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และศึกษาถึงสาเหตุ รวมทั้งปัญหาในการใช้สื่อของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร การวิจัยครั้งนี้จึงเป็นการวิเคราะห์ว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดอุดรธานี มีความต้องการใช้สื่อในการถ่ายทอดเทคโนโลยีและมีปัญหาในการใช้สื่ออย่างไรบ้าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงลักษณะพื้นฐานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อศึกษาถึงความต้องการใช้สื่อในการถ่ายทอดเทคโนโลยีของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อศึกษาถึงปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะในการใช้สื่อของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดอุดรธานี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ใช้เป็นข้อมูลในการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางวางแผนเกี่ยวกับการใช้สื่อในการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้ถูกต้องตรงความต้องการของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร
2. ผู้บริหารระดับสูงสามารถนำข้อมูลที่ได้รับจากการวิจัยไปเป็นแนวทางในการพิจารณาให้การสนับสนุนงบประมาณเพื่อจัดหาสื่อมาใช้ในการถ่ายทอดเทคโนโลยีอย่างถูกต้องเหมาะสม

สมมุติฐานของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ตั้งสมมุติฐานไว้ว่า อายุราชการ ระดับชั้น(ซี)ของเจ้าหน้าที่ ระดับการศึกษา ประเภทของหน่วยงานที่ปฏิบัติ จำนวนครั้งการได้รับการฝึกอบรมเรื่องการใช้สื่อ ความถี่ของการใช้สื่อในการปฏิบัติงาน ระดับความรู้เกี่ยวกับเรื่องของสื่อ มีความสัมพันธ์กับความต้องการใช้สื่อในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดอุดรธานี

ขอบเขตและวิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาหาความต้องการใช้สื่อในการถ่ายทอดเทคโนโลยีของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ในจังหวัดอุดรธานี โดยการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งประกอบด้วยคำถามปลายปิด (Close-ended Questions) และคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions)

ตัวแปรที่นำมาศึกษามีดังนี้

ก. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่

ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล

- อายุราชการ
- ระดับชั้น(ซี)ของเจ้าหน้าที่
- ระดับการศึกษา
- ประเภทของหน่วยงานที่ปฏิบัติ
- จำนวนครั้งการได้รับการฝึกอบรมเรื่องการใช้สื่อ
- ความถี่ของการใช้สื่อในการปฏิบัติงาน
- ระดับความรู้เกี่ยวกับเรื่องสื่อ

ข. ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

- ระดับความรู้เกี่ยวกับเรื่องสื่อ
- ความต้องการใช้สื่อในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร

ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยมีลักษณะดังนี้

กรอบที่ 1

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)	ตัวแปรตาม (Dependent Variable)
---	--

- อายุราชการ
- ระดับชั้น(ซี)ของเจ้าหน้าที่
- ระดับการศึกษา
- ประเภทของหน่วยงานที่ปฏิบัติ
- จำนวนครั้งการได้รับการฝึกอบรมเรื่องการใช้สื่อ

ระดับความรู้เกี่ยวกับเรื่องสื่อ

กรอบที่ 2

- อายุราชการ
- ระดับการศึกษา
- ประเภทของหน่วยงานที่ปฏิบัติ
- จำนวนครั้งการได้รับการฝึกอบรมเรื่องการใช้สื่อ
- ความถี่ของการใช้สื่อในการปฏิบัติงาน
- ระดับความรู้เกี่ยวกับเรื่องสื่อ

ความต้องการใช้สื่อในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร

ลิขสิทธิ์สงวนไว้โดยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

นิยามศัพท์

1. ความต้องการใช้สื่อ หมายถึง การที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีความปรารถนาที่จะใช้สื่อในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น

2. สื่อ หมายถึง ผู้หรือสิ่งที่เป็นตัวนำ ตัวกลางหรือเทคนิควิธีการในการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีจากผู้ส่ง ไปสู่บุคคลเป้าหมายหรือเกษตรกร

3. สื่อในการถ่ายทอดเทคโนโลยี หมายถึง สื่อที่ช่วยในการถ่ายทอดความรู้ความชำนาญทางวิชาการด้านการเกษตรหรือเทคโนโลยีจากผู้รู้มากกว่าไปยังผู้ไม่รู้และมีความชำนาญน้อยกว่า เพื่อให้เกิดความรู้และความชำนาญด้านการเกษตรได้เท่ากันหรือใกล้เคียงกับผู้นำมาถ่ายทอด

4. เทคโนโลยี หมายถึง วิทยาการหรือวิธีการใหม่ๆ ในการใช้สื่อ

5. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร หมายถึง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่ปฏิบัติงานอยู่ในสำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานประมงอำเภอ สำนักงานพัฒนาที่ดินอำเภอ สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และสำนักงานป่าไม้จังหวัด

6. ประเภทของหน่วยงานที่ปฏิบัติ หมายถึง หน่วยงานกรมส่งเสริมการเกษตร กรมประมง กรมพัฒนาที่ดิน กรมปศุสัตว์ และกรมป่าไม้

7. ระดับความรู้เกี่ยวกับเรื่องสื่อ หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับเรื่องของสื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร โดยประกอบด้วยคำถาม 15 ข้อ โดยใช้คำถามแบบเลือกคำตอบที่ถูกต้อง ถ้าคำตอบถูกได้ 1 คะแนน ถ้าตอบผิดได้ 0 คะแนน และผู้วิจัยได้นำคะแนนมาแบ่งช่วงเป็น 3 ระดับดังนี้

คะแนน 11-15 หมายถึง มีความรู้ในเรื่องการใช้สื่อในระดับสูง

คะแนน 6-10 หมายถึง มีความรู้ในเรื่องการใช้สื่อในระดับปานกลาง

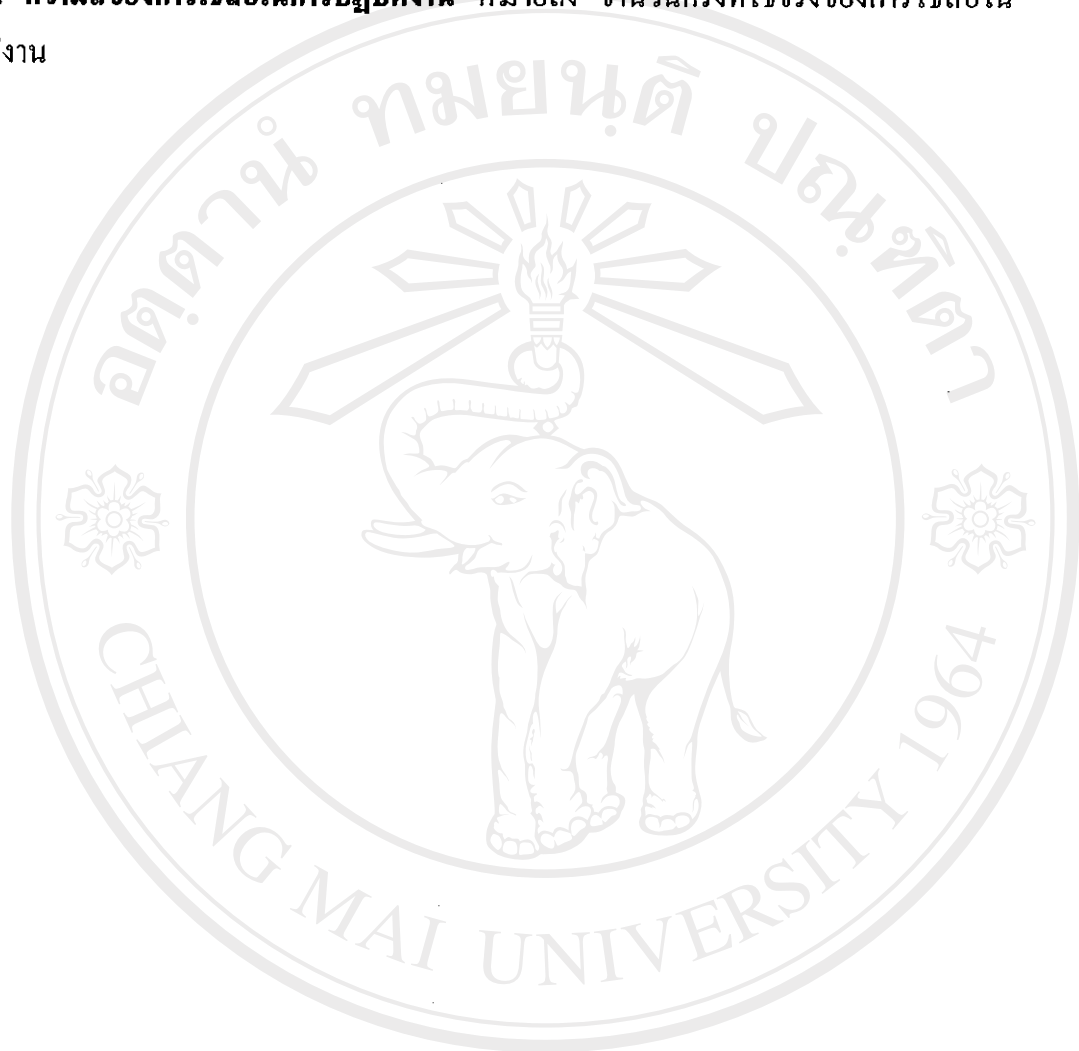
คะแนน 1-5 หมายถึง มีความรู้ในเรื่องการใช้สื่อในระดับต่ำ

การแปลงคะแนนข้างต้นผู้วิจัยได้นำมาจัดกลุ่มแบ่งช่วงคะแนน จากสูตรอันตรภาคชั้น (บุปผา,ม.ป.พ.:21) ได้ช่วงคะแนนดังนี้

$$\begin{aligned} \text{อันตรภาคชั้น (Class Interval)} &= \frac{\text{พิสัย (Range)}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{14-5}{3} = 3 \end{aligned}$$

8. จำนวนครั้งการได้รับการฝึกอบรมเรื่องการใช้สื่อ หมายถึง จำนวนครั้งของการที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรได้เข้ารับการฝึกอบรมเรื่องการใช้สื่อในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา

9. ความถี่ของการใช้สื่อในการปฏิบัติงาน หมายถึง จำนวนครั้งที่ใช้จริงของการใช้สื่อในการปฏิบัติงาน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved